

nos bona voluntate convenit, ut quamdiu quidem in conjugio sunt copulati, ipsa femina per nos non debeat esse declinatam in servicio. Et agnatio, se ex ipsis procreata fuerit, ad ingenuitatem capitis eorum debuit permanere ingenui. Si quoque ut se eis necessitas fuerit, ad servicio caput eorum inclinatur, non ei detur licentia, nisi ad nos vel heredis nostris propinquiores: et peculiare quod sit ante conjugio laborare poterit, ipsa femina tercia parte exinde habeat absque nostra repetitione, vel heredum nostrorum. Deinde in hanc epistola nobis intimare convenit, se nos ipsi aut heredis vel propinqui nostri, seu quislibet opposita persona, quid ad traditis conveniencias ipsa femina commodolare voluerit, aut contra epistola hæc agere contentator fuerit, soledus tantus

A componat, et nihilum dicit et quod repetit; et hæc epistola omni tempore firma permaneat.

LIX. [Notitia de commodato.]

Ego enim illi qui commaneo illa villa. Constat me accepisse, et ita accipi de homine, nomen illo, ad pristinum beneficium argento uncias tantas. Sic modo convenit, ut cum multa caretate ipso argento die Kalendas illas mox venturi Septembris, et circum me habere debiam, et ipsa die argento vestro reddere faciam, et cautionem meam recipere faciam. Et si exinde negligens aut tardus fuerim, voluntate vestra non habueris, hic modo mihi in hunc cautione placuit inserere, ipsas revestitas in duplum vobis sic reddetur, aut vobis, aut cui cautionem istas dedigeris ad ex.

NOVA COLLECTIO FORMULARUM.

STEPHANUS BALUZIUS TUTELENSIS

EX VETERRIMIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS ERUIT, IN UNUM COLLEGIT, PRIMUM EDIDIT
ANNO 1677.

I. *Petitio episcopi peregrini ad episcopum proprium.*

In Christi nomine. Ille episcopus illo episcopo amico nostro devotam dirigo salutem. Gratias vobis referimus de caritate vestra, quam erga fidelem nostrum dignati estis facere et circa congregationem nostram quæ est in oppido sita quod dicitur illum. Fecisti enim ut Apostolus commendans ait: *Prædica verbum, insta opportune et inopportune nolentibus* (II Tim. iv). Qui enim sequitur apostolorum vestigia, luce gaudebit perpetua. Rogo vos humiliter dirigere nobis per epistolam vestram quid mihi de nostro liceat celebrare officium in parochia vestra et in ecclesiis vestris quæ in nostro sunt beneficio, si prædicare liceat, si emendare, si corrigere, si erigere ecclesiis, si confirmare, aut baptizare, aut penitentiam dare, aut quid nobis concedatis, aut quid prohibeatis, scire nos faciatis citius petimus. Amicitiam vero vestram valde firmam optamus inter nos consistere. Et obsecro ut mihi commendare dignemini quasi firmo amico tuo quodlibet servitium, et paratum me habetis in omnibus honestis et justis mandatis vestris. Benevalete.

II. *Commendatoria et exhortatoria ad sanctimoniam.*

In nomine sanctæ Trinitatis. Venerandæ et ammirandæ gloriæque illæ, ego ille inferior cunctis servis vestris postulo summo a Deo æternum venire salutem. Hinc rogo vos et ammoneo ut laus popularis, quæ per vulgares spargitur aures, vestram attingat mentem, et crescendo pollulat sapientia vestra apud Deum et homines. Omnis vero populus hac proclamavit voce dicens his vero esse ditatam felicibus donis, quod in perpetuum firmiter permaneat, citam omni bono consilio et claram facie omni conspectui humano, varias scilicet gazas miro ordine beataque mundi regna mirifice disponere, pulchram corpore et in mente quietam, lucidis autem luminibus vestram fieret staturam, in aulem dicunt. Debetis enim semper gratias agere, ut in vobis hæc et his similia crescant per omnia momenta. Vide, ut Apostolus ait, quomodo caute ambulaveris, sicut sapientes (Ephes. v). Et iterum: *Non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus providentes bona*, etc. (Rom. xii, II Cor. viii). Festina itaque, virgo gloriosissima, sanctis studiis te et bonis operibus ornare, ut cum sanctis et beatis virginibus centenum merearis collegere ractum.

III. *Conquestio de vasso qui justitiam facere renuit.*

Domino iniuster atque præ cuncto magnificentissimo, ut confido, viro amico meo illo ille. Deus scit, qui omnia non latet occulta antequam fiant, in omnibus amicus et bene cupiens vester, illud inprimis quod plurima sunt et nobis opportunum, salutem in Domino optamus vobis in quantum arcana cordis mei continet plenitudo. De cætero cognoscas industria vestra iste præsens homo noster serviens vester nomen ille ad nos venit et nobis dixit eo quod vassus vester nomen ille res post se malo ordine reteneat injuste, et dixit quod nulla justitia apud ipso exinde consequere possit. Propterea sollicitamus vobis, precamur ut hoc causa diligenter inquirere jubeatis, ut ipse homo noster serviens vester sine ulla dilatazione ad suum exinde debeat perquirere justitiam. Et si hoc faciatis, vestram bonam consuetudinem adimpleritis. Et unde nos injungetis, et nos poterimus, vos vel servientes vestros in bonis partibus remerere non tardamus. Agite taliter quæ nos per vos bona habemus fiducia, ut iste homo noster serviens vester sibi congaudeat quod nostram ad vos deportasset suggestionem. Ad sapientissimum sufficit.

IV. *Item de eadem re.*

Domino sancto apostolica sede colendo domno et in Christo patri illo papæ ille. Deus scit, cui nulla latent occulta, in quantum video et nostra est possibilitas, in omnibus amicus et bene cupiens vester, illud inprimis quod plurima sunt et nobis opportunum, salutem in Domino optamus vobis in quantum totus mundus fulget in gloria, vel quantum distat ortus ab oriente et deficit ab occidente, seu et si fieri potuisset quod tota membra vertissent in lingua. De cæterum supplicamus gratia vestra ut pro me peccatore in vestris sanctis orationibus intercedere digneris. Et iterum, Domine, supplicamus cognoscat admitas vestra iste præsens homo noster serviens vester nomen ille res suas malo ordine post se retinebat injuste, et nulla justitia apud ipso exinde consequere possit. Propterea precamur vobis ut hæc causam diligenter inquirere jubeatis; ut sicut vestra bona est consuetudo, ipse homo noster serviens vester sine ulla dilatazione ad suam exinde debeat pervenire justitiam, et sibi congaudeat quod nostram ad vos deportasset suggestionem, et nos vobis gratias agamus. Et si locus advenerit, vos vel servien-

res vestros in bonis partibus remerire non tardamus. Ad sapientissimo sufficit. Salutamus vobis satis et super omnia satis usque ad gaudium magnam.

V. *Indiculus regalis.*

Dominiis sanctis et in Christo Patribus omnibus episcopis, seu et venerabilibus omnibus abbatibus, atque illustribus viris, seu et viris magnificis domesticis, vicariis, centenariis etiam quod omnis pars et amicos nostros seu et missus nostros discurrerentis, ille rex Francorum vir iuluster. Cognuscatis iste prærens ille ad nos venit, et nostra commendatione expetivit habere; et nos ipso gratante animo recepimus vel retinemus. Propterea omnino vobis rogamus atque iubemus ut neque vos, neque iuniores, neque successores vestri, ipso vel homines suos, qui per ipso legitimi sperare videntur, inquietare, nec condemnare, nec de rebus suis in nullo abstrahere, nec diu nec nocte non præsumatis, nec facere permittatis. Et si talis causa adversus eo surrexerit ut ost..... fuerit et ibidem adimpletis vos absque eorum in quo dispendio minime definitas fuerint, quod ante nos separare vel reservatas, et talis causa ante nos finitivam accipiant sententiam. Et ut certius credatis, manu nostra subter adfirmavimus, et de anolo nostro sigilavimus.

VI. *Indiculum de servis fugacibus.*

Dilecta Dei, sponsa Christi, socia sanctarum virginum merito cœquanda, iuluster Deo sacrata illa, ille. Deus scit in quantum valeo in omnibus in Christo amore amicus et bene cupiens vester illud imprimis quod plurima sunt salutem in Domino optamus vobis in quantum totus mundus fulget in gloria, aut si fieri potuisset quod tota membra versissent in lingua. De cætera cognoscat dilecta caritas vestra, sicut nobis dictum fuit, eo quod homines vestri nobis confugium fecerunt, et nos auditum habemus ubi esse debeant. Propterea apices nostros vobis direximus, si vestri homines sunt, misso vestro ad nos dirigere faciatis, et quantum nos potevimus hac causa diligenter procuramus ut ipsos homines recipere faciatis.

VII. *Donatio ad casam Dei pro missas canendo.*

Igitur ego in Dei nomine ille venerabilibus fratribus illo et illo. Admonet mini amor Domini nostri Jesu Christi et desiderium de illo paradiso ubi iusti habitant, ut me Dominus ibidem participare dignetur, seu et timor gehennæ, ut me exinde Dominus eripere jubeat. Propterea cedo vobis ad die præsentis ad mea elemosyna faciendo a pauperis vel a sacerdotibus ad missas canendo dispensando, cessumque in perpetuo esse volo, et de jure meo in jure et donationatione vestra transcribo atque transfundo, hoc est, res proprietatis meæ tam in civitate illa quam et foras in ipso pago seu et in alios. Habent ipsas terras cum omni superposito de longo tanto, similiter in latus et in frontis subjungit de ambobus frontis et de ambobus latus terra illius, ipsas res et casas superpositas ad integrum seu et vineis in oppidum civitate illius cum terra proprietatis mei. Habet ipsa vinea arpenne tantos. Subjungit de ambobus latus et ambobus frontes terra illius. Etiam et in ipso pago in agro illo portione mea, tam terris, mansis, domibus, ædificiis, vineis, oliis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, quicquid in ipsa loca portio mea est, totum et ad integrum rem inquisitam et aliam rem quantumcumque visus sum habere aut inantea laborare potuero, tam pecuniam, præsidium uriusque generis sexus, aurum, argentum, drapalia, aramen, usentilia, mobile et immobilibus, quicquid dici aut nominari potest, ubicumque visus sum habere, medietatem ad integrum, ita ut ab homierno die habeatis, teneatis, et in mea elemosyna dispensando liberam et firmissimam ad die præsentis in

A omnibus habeatis potestatem faciendi. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, vel ullus quislibet ulla opposita persona qui contra hanc cessionem istam venire conaverit, et a me vel heredibus meis defensatum non fuerit, inferamus vobis una cum socio fisco auri uncias tantas, argentum pondi tanto esse multando, et prærens cessio ista omni tempore firma permaneat.

VIII. *Supplicatio ad regem.*

Inclito atque præcellentissimo domno illo glorioso rege, ego ancilla vestra utimissima, servissima omnium ancillarum vestrarum Cognoscat, domne, gratia vestra hominis vassi vestri nomen ille multas inquietudinis et contra rationis ordines servientes sanctæ illius, qui in vestra mercede in regimini ordinatis habere hos faciant, et nulla justitia apud ipso illo conequere posso. Propterea, domne, supplico, et si ante vestra præsentia fuisse, genua flexa ad terra prostrata ad pedes vestros suggerere mihi ancilla vestra oportebat et in vestra mercede et amore Deo vel illos sanctos cujus famulas nobis exinde defensare iuberitis ut contra malicia contra servientes ipsius sanctorum vel me ancilla vestra facere non debuissent. Domine, nostrum est ad suggerendum. Vestrum est ad ordinandum quæ exinde justitiam recipere debeamus, pietas vestra est nobis.

IX. *Indiculum.*

Suggerendo domno piissimo atque præcellentissimo illo glorioso rege. Nos, domni, servientes vestri pagenses illius, quod veraciter cognovimus, vobis innotescere præsumpsimus. Homo alicus nomen ille nobis dixit eo quod casa sua vel strumenta sua chartarum tam venditionis, cautionis, obnoxiationis, judicium, cessionis, vel donationis, seu et reliqua strumenta chartarum ab igne ibidem cremassent, quia et ille iudex vel vicini pagenses ipsius taliter nobis dixerunt vel testimoniarunt quod ad hoc videndum accesserant, et sic vero et actum aderat. Proinde, domne, suggerere præsumpsimus, et quod exinde cognovimus vobis innotuimus. Domne, nostrum est ad suggerendum. Vestrum est ad ordinandum quod ipsa exinde agere debeat.

X. *Indiculum.*

Domna et dulcissima genitrice mea illa, prolis vester ille, serviens vester, illud imprimis quod plurima sunt, et sic necessarium si præsumptio ostendit salutem plenissimam in Domino Jesu Christo vobis destinare præsumo, et supplico pro eo quod iste prærens ille serviens vester a mea parvitate experivit ut nulla malitia de istas culpas quod ipse confugium fecit exinde non habeat, sed ad mea precatatione excusatus exinde esse debeat. Agite taliter quem ego per vos bona fiducia et quem domno et genitore meo jugale vestro illo sano et læto proprios oculos celerius mereamur videre. Iterum salutamus vobis.

XI. *Indiculum.*

Sanctorum meritis beatificando domno et fratri Importuno. Domne dulcissime et frater carissimo Importune, quod recepisti tam dura æstimasti nos jam vicina morte de fame perire, quando talem annonam voluisti largire, nec ad pretium nec ad donum non cupimus tale annonam. Fecimus inde commentum, si dominus imbolat formentum, a foris turpis est crusta, ab intus miga nimis est fusca, aspera est in palato, amara et foetius adoratus, mixta vetus apud novella faciunt inde oblata non bella semper habeas gratum qui tam larga manu voluisti donatum, dum Deus servat tua potestate, in qua cognovimus tam grande largitatis. Vos vi listis in domo quod de

* Vide *Histoire de Notre-Dame de Soissons*, pag. 121.

lame nobiscum morimur. Homo, satis te præsumo salutare, et rogo ut pro nobis dignetur orare. Transmisimus tibi de illo pane. Probato si inde potis manducare. Quandiu vivimus plane liberat nos Deus de tale pane. Congregatio puellæ sancta refutat tale pasta. Nostra privata stultitia ad te in summa amicitia. Opto te semper valere et caritatis tuæ jura tenere.

XII. Item alium.

Beatificando domino et fratri Frodeberto papæ. Domne Frodeberto, audivimus quod noster fromentus vobis non fuit acceptus. De vestra gesta volumus intimare ut de vestros pares nunquam delectet hoc joco tale hoc referre. Illud enim non fuit condignum quod egisti in Segeberto regnum de Grimaldo majorem domus, quem ei sustulisti sua unica ove sua uxore, unde postea in regno nunquam habuit honore, et cum gentes venientes Toronica regione misisti ipsa in sancta congregatione. monasterio puellarum qui est constructus in. Non ibidem, lect ones divinis legistis, sed. nis inter vos habuistis. Oportet sat. collocutione quem nec est adeo ar. ta sic est ab hominibus vestra so. dentia, sed qualem faci. monasterio puella. monasterio tuis. perdisti. Infortunus de Parisiaga terra.

XIII. Parabola.

Domno meo Frodeberto, sine Deo, nec sancto, nec episcopo, nec regulari clerico, ubi regnat antiquus hominum inimicus, qui mihi minime credit factu tuo vidit illum tibi neresse desidero, quare non amas Deo, nec credis Dei Filio. Semper fecisti malum. Contra adversarium consilio satis te putas sapientem. Sed credimus quod mentis. Vere non times Christo, nec tibi consentit. Cui amas, per omnia ejus facis opera. Nec genitoris tui diligebant Christum, quando in monasterio fecerunt temetipsum. Tuus pater cum Domino non fecit sancta opera. Propter dominus digito relaxavit, te vivo docuit et nutri. unde se postea pœnetivit. Non sequis scriptura nec rendis. iqua memores Grimaldo qualem fecisti damnum. et Deo non oblituit de bona quæ tibi fecit quid inde. muliere sua habuisti conscientia tua nec. norum peracta sed contra canonica. ea de sancta congregatione apud. non ex devotione, sed cum gran. cur nos scimus damnas nimis. tollis eis aurum et argentum et honores. liberat per has regiones cur te præsumis tantum damnare suum thesaurum. Quod ut alibi ubi cum rogas per tua malefacta, quod non sunt apta, amas puella bella de qualibet terra pro nulla bonitate nec sancta caritate. Bonus nunquam eris dum tale via tenes. Per tua cauta longa sat ire si non est. Per omnia jube te castrare, ut non pereas per talis; quia fornicatoris Deus judicabit. De culpas tuas alias te posso contristare. Sed tu jubes mihi exinde aliquid remandare, ut in quale nobis retent in tua caritate excant istas exemplarias per multas patrias ipso domino hoc reliquo se vidis amico qui te hoc nuntiat et donet consilium verum, sed te placit lege et pliga in pectore repone. Sin autem non vis, inheret in dudu.

XIV. Item alia.

Incipiunt verba per similitudinem juncta de fide vacua, dono pleno falsatore. Agino Salomon pro sapientia bene scripsit hanc sententiam, ut ne similis fiat stulto, nunquam respondes ei in multo, et retractavi tam in mult in sic respondere jussi stulto ut

A confundantur stultum grado nunquam præsumat gloriare respondi dixi te falsatore nec ei parcas in sermone qui se plantatum ex robore qui non pepercit suo ore vaneloquio susurroque verborum vulnera murone qui sui obl. adjutoris, immemores nutritoris, calcavit. qui fei date et prioris alodis sui reparatoris sordidas vomit pudoris incredulas dicit loquellas et improbus coinquinat et conscientias bonum merito conquistis, mundas, sanctas et antiquas, pulchras, firmissimas et pulitas meas rumpit amitaticos, verba dicit quæ nunquam vidit, ea scribit quæ fecit animus. Parcat qui eum credit. Et si loquestem non stringit furorem latro fraudulentus homicidium est reus certus adulter, raptor est manifestus. Innumeros fecit excessus. Errando vadit quasi cœcus. Fuscare tentat meum decus. A Deo dispectus et desertus, ab inimico est perventus et per lingua et per pectus. Nolite, domne, nolite fortis, nolite credere tantas fortes. Per Deum juro et sacras fontis, per Sion et Sinai montis, falsator est ille, factus excogitator est defamatus, deformatus vultu, et deformata sunt. Qualis est animus, talis est status. Non est homo hic, miser talis latrat, sed non ut canis psallat de trapa, ut linguaris dilator major, nullis talis falsator grunnit, post talone buccas inflat, in rotore crebat et currit in sudore, fleumas jactat in pudore; nullum vero facit pavere qui non habet adjutorem super secundum meum tutorem non meum. tale baronem non. co contra insontem non cessat. ab exaperto sacco. acco et salte detrascia. non timere falco non perdas illo loco, non vales uno coco, non simulas tuo patre, vere nec tua matre, non gaudeas de dentes, deformas tuos parentes. Ad tua falsatura talis decet corona.

XV. Indiculum.

Nolite, domnæ, nolite, sanctæ, nolite credere fabulas falsas: quia multum habetis falsatores, qui vobis proferunt falsos sermones, furi atque muronis, similis etiam et susurronis; et vobis, domnæ, non erunt protectoris. Latrat vulpis, sed non ut canis. Faltus ut semper inanis cauta proferit jam non fronte. Cito decadet ante cano forte. Volat upus, et non arundo. isto commedit in so frundo. Humile facit capta dura, sicut dilatus in falsatura falsator vadit tanquam latro, ad aura psallit, ut Escotus mentis, semper vadit toritus, et occidit quod nunquam vidit. Nolite, domnæ, atque prudentis vestras non confrangat mentis, et non derelinquere serventes. Tempus quidem jam transactus. Et hoc feci quod vobis fuit adaptum. Jam modo per verba fallacia sexum doctus de vestra gratia.

XVI. Incipit edictio.

Cum in præsentia inluster vir ill. illo mallavit. Sed ille petiit ut scriberet quod petiit, irrita imperatores sancserunt decreta ut nullus a judicio suscipere præcurrit, antiquam solemnita pafecerit, ut his qui fidem datis et nec objecti sunt præcomaticis d.ctionis lex pena succurrit. Edictio, inquam, ob rem petiit in conspectu magnitudinis vestri, ut homo nomen illi est illas post se mali ordine præoccupasse dinoscitur, ut hoc vestra prudentia integrum et legalis sententia debeant definire. Ea vero scilicet ratio, ut si in constitutum placitum res illas mihi justissime debitas adprobare non potuero, ut lex mundana Theodosiano corpore arbitratus discernit, me impleturum esse polliceor data edictione de inscriptombus accusatoribus recrescant Theodosiano nono in ira primi tam civile neque criminales actio professio manu accusatore conscripta prædicat, nisi in se repetitione celebrata prius a giudice non audiat.

XVII. Indiculum generale ad omnes.

Domino magnifico sapientiaque decoratum et dono Dei regali gratia sublimato illo ille ultimus errorum Dei servus ac si vilis ille infimus vocatus episcopus, salutem vobis multumodam una cum confratres no-

maiores vestros, qui ad limina sanctorum illo nocturne pro vobis obsecundare noscuntur, præsumimus. De cæterum cognoscat in vestra precamur atque supplicamus vobis deus unde iste præsens serviens vester missus motuerit, ei in summum placitum esse dignetur, nitas vestra ita ut consuetudo vestra bona a nos frequenter operata est.

XVIII. *Item alio.*

no procerumque illis rem optimate illi. re-ntia sublimatum et a nobis cum magna vene-ntique reverentia nominandum in Dei nomen nos servorum Dei servus salutem vobis in tam multimoda destinare præsumimus, una tal congregatione fratrum nostrorum, quam cordis nostri continet plenitudo. Memorare mi qualiter vos nobiscum ante hos dies condignastis et in oratione quamvis nos indigni dare dignastis. Precamur atque supplicamus la vestra ut ad necessitatem fratrum nostros-tores vestros aliquid de eleemosyna vestra re jubeatis, et quicquid exinde vestra cle-erga nos disponit agere, per vestro venera-ipto nobis dignetur facere certiores; et unde- nobis injungitis aut injunctum habetis de bus vel de alio servitio, parati sumus vestris vestrorumque omnium servientium fidelis e.

XIX. *Item alio.*

issimo ac sanctis ceremoniis observantem into spirantia exsuperantem domino Patre et in gregem Christique vice agente illo ponti-mus omnium servorumque Dei servus ille-entiam pietatis vestrae has apices destina-re petimus, non nostri freti obsequio, sed vestra dine culminis pietate. Ideoque quasi ad præ-nea vestra deosculantes, suggestiuncula no- nis propter quod mancipia beati patroni vestri asterio nostro luga lapsa in vestro dominio i sunt advenisse. Ideo supplicamus clementiæ et quomodo iste missus noster nomen ille hæc suggestiuncula vobis detulerit, sicut vestra in bona erga nos est consuetudo, inter nos seu me nostra justitia inquirere jubeatis, qualiter alio nostra obsecrantes Deo oratores vestros Dei misericordiam pro vobis delectet im-

XX. *Item alio.*

no sancto ac sanctis ceremoniis observante illo et in Christo patre ego ille salutem vobis uno una cum omni congregatione fratrum am plenissimam dirigere præsumimus, tam jam scilicet congregationem vestram, quam s sub norma sanctæ regule ad protegendum a misit. Supplicamus caritatem et fraternita-gram ut inter nos seu monachis nostris ora-peculiares esse debeant: quia quamvis in errarum distet corporalis nostra conversatio, bene nostis, non separant spatia terrarum ciat caritas vera: quia si unus in oriente et i occidente consistat, ambo pariter orando i caritate glutinantur. Supplicamus etiam.

XXI. *Item alio.*

no inclito fidelique Deo atque regale gratia ito atque a nobis veneratione et amore co-illustre viro illo optimate illo maximam salu-Inviolabilem cupio et vobis præsumimus re. De cæterum comperiat industria vestra eo i ætera gaudeat floreatque per tempora nobi-stra, et quandoque terrena iniquitatis, cælesti-reatis agnibus glomerare.

XXII. *Item alio.*

ino et in Christo Patri apostolica sede colendo illo ille proprius vernaculus vester salutem in Domino multimodam destinare præsumi-

mus. Cognoscat, domine, sanctitas vestra quod ser- viens vester nomine illo ad nos venit et dixit se ne- glegentia contra vos habere pro qua gratiam vestram non habeat. Propterea supplicamus, quasi ad præ- sens genua vestra deosculantes, ut ipse apud vos excusatus sit et eum per nostram precationem reci- pere et consilium ei facere ordinetis. Agat, domine, sanctitas vestra sicut semper erga nos facere con- suevistis. Sanum et incolumem vos citius merear videre.

XXIII. *Item alio.*

Domino almifico, excellentiæ decore ornato, ac beatissimo, meritisque venerando, amabiliter dili- gendo, sanctitatis culmine conspicuo, ac nobilitatis titulo decorato, piissimo, sive sacra eloquia seu præcepta Dei plenissimo, sanctorum meritis co- æquando, et palma triumphationis atque sanctitatis gratia ornato, inclito præclaroque. Deus omnipotens faciat in sancta religione permanere. Venerabili in B Christo et a nobis cum summa reverentia nominando illo episcopo ego illi in Domino perpetuam mitto sal- lutem. Multimoda nobis benevolentiam vestram ge- nerare comperite gaudia quotiens nobis aditus de- derit opportunos ut ad indagandam sospitalem ves- tram nostras dirigere apices debeamus. Quia nihil melius nial ut invicem mutuam caritatem orando in invicem alterutrum spiritualia pabulum subministrare non cessemus, hilarem et gaudentem citius vos cer- nere mereamus.

XXIV. *Item alio.*

Summa veneratione nobilissimi generis seu in- dustriæ vel sagacitatis culminisque sublimitatis inef- fabile a nobis scientiæ vestrae, domine industris- sime, cum summa nobis reverentia nominando illo ille exiguus tam multiplices vobis salutes dirigere cupimus. Et reliqua. Obsecrantes piissimo Domino ut vos una cum culminis sublimitatis vestrae longa per tempora trina conservet deitas, et quandoque C terrena iniquitatis, suffragantibus sanctis angelorum mereatis cœlibus glomerare, præcellentissime et inclite domine.

XXV. *Item alio.*

Domino venerabile industrieque sagacissimo, sed industriale sanctitate et gratia Dei pollente, et sacer- dotale apice sublimato, domino illo ille alumnus ves- ter salutem in Domino vobis præsumpsimus desti- nare. Supplicamus, domine, gratiæ vestrae ut nos pro mercede vestra mom. instruere faciatis, et juxta vestram bonam consuetudinem, quod semper nos pie ut dulciter gubernare dignastis, ita et nunc agi non dedignemini, ut ad cumulum mercedis vestrae per- veniat. Et si ita agitis, maxima dona fratribus no- stris juxta solita bonitatis vestrae. Iterum atque iterum quasi ad præsens ante genua vestra pro- strati precamur ut a cœpta gubernatione vestra nos discedere nunquam patiatur.

XXVI. *Item alio.*

Reverendissimo confratri meo illo ille in Domino salutem. Cum enim longitudo terræ caritati illorum non queat evelli quos Christi connectit amor, desi- derans desideravi literolas parvitatibus meæ fraterni- tati tuæ dirigere, ut statim quod præsens loquella conspectui tuo loqui non valet, vel has apices tibi enarrent. Cupio valde quem recorder absentem, ut cum quo mente sum, cum eo etiam corpore sim præsentem. Divinitas te servet per multos annos, pa-rens et custos Dei æterni, quem colimus, Jesu Chri- sti.

XXVII. *Donatio a die præsentem.*

Sacrosanctæ basilicæ sancti illi monasterio vel alio loco illo constructæ, ubi venerabilis vir ille abbas vel episcopus aut presbyter cum suis clericis vel monachis præesse videntur, ego ille cogitans Dei amore vel æterna retributione, ideoque cedo ad die præsentem ad supradicta basilica et monachis ibi con-

sistentes, cœsumque in perpetuum esse volo, portiones meas in loco nuncupante illo, sitas in pago illo, quæ mihi tam de alode quam de comparato vel de quocunque libet adtracto advenit vel advenire potest legibus in supra memorata loca, tam terris, domibus, ædificiis, mancipiis, libertis, accolabus, merita accolanorum, vineis, silvis, pratis, pascuis, campis cultis et incultis, aquis, aquarumque decursibus, mobilibus et immobilibus, cum omnibus adjacentiis et appendiciis vel coloniis ad se pertinentibus, cum omni integritate vel superposito, quicquid dici aut nominari potest, in supramemoratos pagos vel ubique de supradictas portionibus tenere visus sum, totum et ad integrum ad die præsentem ad jam memorato monasterio vel ad ipsos monachos ibi consistentes perpetualliter trado atque transfundo, de meo jure in vestra trado dominatione ad possidendum, ut quicquid exinde facere voluerint, liberam ac firmissimam in omnibus habeant potestatem a die præsentem faciendi. Si quis vero, quod fieri non credo, in futurum, si ego ipse, aut ullus de heredibus meis, aut ulla emissa vel opposita persona, vel quislibet qui contra hanc cessionem meam, quam ego bona voluntate fieri et adfirmare rogavi, venire, agere, aut resultare, vel per quibuscunque modis repeditare aut infringere conaverit, nec hoc valeat vindicare quod repetit, et insuper partibus supra memorato monasterio vel monachis ibidem consistentibus duplum tantum quantum ipsas res eo tempore emelioratas valuerint componat; et insuper socio fisco multa auri libra una coactus exsolvat, et hæc cessio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum loco illo.

XXXVIII. Ad testamentum faciendum.

Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo. Anno illo illius regis, sub die XII Kalendarum illarum, feria illa, indictione illa. Ego ille filius illius sana mente integroque consilio, metuens casus humanæ fragilitatis, testamentum meum condidi, quem illi scribendum commisi, ut quomodo dies legitimus post transitum meum advenerit, recognitis sigillis, inciso lino, ut legis decrevit auctoritas, per illustrem virum illum, quem in hac pagina testamenti nostro legatorio institui, gestis reipublicæ municipalibus titulis ejus prosecutionibus ab ipsis munitur, et in archivio basilicæ sancti illi conservandum decrevi; ut quicquid unicuique de rebus meis propriis habere decrevi, singulariter in hoc testamentum meum inserere curavi. In reliquo vero qualescunque aut quæcunque epistulas aut testamenti vel conscriptionis de nomine meo manus meas firmatas ostensasque fuerint, et ante hoc testamentum prænotatas, quas hic non commemoravero, excepto de ingenuitates quas pro animæ meæ remedio fecimus aut adhuc facere volumus, vacuas permaneant; et quod unicuique per hoc testamentum dederò darique jussero, id ut faciat detur, præstetur, impleatur, te omnipotens Deus testem committo. Quapropter dum non habetur incognitum qualiter dispensante Deo ad habendum vel possidendum loca sanctorum illorum de rebus meis propriis delegavi in perpetuum ad possidendum, dedi quoque ad basilica illa portiones meas atque denominatas, id sunt illa, quicquid in ipsa loca superius nominata habere videor, totum et ad integrum ad basilicas superius nominatas proficiat in augmentum. Illas vero cessiones quas ad libertos nostros illos ad eorum ingenuitates confirmandas fecimus, id sunt ille et ille, quando ipsos pro animæ nostræ remedium ingenuos dimisimus, ut dum advivunt hoc teneant et post eorum discessum cum omni superposito ad jamdudum ecclesia sancti illius, ubi eis patrocinium et defensionem constituimus, revertere faciant. Volumus enim ut ingenuos quos fecimus aut in antea fecerimus, quancunque in ipsa loca manent quod ad sancta ecclesia illa delegavimus, inspecta eorum

A libertate super ipsas terras per ingenuos commanent, et aliubi commanendi nullam habeant potestatem, sed ad ipsa loca sancta debeant sperare, et nullus de ipsis lidemonio ad nostros heredes nullatenus reddant; et de hoc quod aliquibus eis per chartas dedimus, nullatenus aliubi vendere nec alienare habeant licentiam. Similiter donavimus donatumque in perpetuum esse volumus ad monasterium illum, ubi venerabilis abbas ille præses videtur, villas illas in pago illo cum omnibus adjacentiis vel appendiciis earum, quantumcumque ibidem tenere vel possidere videmur, per qualibet adtracto ad nos pervenit aut legibus venire debet, totum et ad integrum cum omni superposito a die præsentem in honore sancti illius vel abbati illi tradimus ad possidendum, cum domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, libertis tam ibidem oriundis quam aliunde translatis vel ibidem commanentibus, vineis, silvis, campis, terris cultis et incultis, pratis, aquis aquarumque decursibus, cum exio et regresso, omne genus pecodum tam majore, mobilibus et immobilibus, omnem rem iuxta quænam, tam aurum quam argento vel reliquis fabricaturas, tam ministeria ecclesiæ vel instrumenta chartarum, libros vel vestimenta ecclesiæ, vel omnia præsidio quod mihi legibus vivere possidere videor et mihi reddibetur, et quicquid dici aut nominari potest, totum et ad integrum ad jamdicto monasterio sancti illius proficiat ad augmentum, inspecto illo strumento quod antea ad jamdicto monasterio fecimus. Præter ista omnia re-ervamus in Falcidiam heredibus nostris villas illas in pago illo, in ea ratione ut facta mea in omnibus studeant conservari atque defendere. Quod si hoc facere neglexerint quicquid eis deputavimus perdant, et de omni corpore facultatis meæ penitus reddantur extranei. Et si aliquid comparvero, aut ex parentibus meis mihi obvenerit, vel adtraxero, vel per quolibet ingenium ad nos pervenerit, quod in ipso testamento supra non commemoravimus, post nostrum discessum casa sancti illius per rectores suos recipiat perpetualliter ad possidendum. Per præsentem testamentum basilicam sancti illius heredem meam instituo, et quicquid unicuique deputavi, fidei tuæ committo quia hæc quod tibi deputavi malo te habere quam me, te magis quam cæteris heredibus ac proheredibus meis. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si aliquis heredum ac proheredum meorum, vel quislibet opposita persona præsentem testamentum meum infringere conaverit vel tentare præsumserit, in prinis usque dum veram emendationem proinde corrigatur, Deo et sanctis suis habeat contrarios, et a limitibus ecclesiarum efficiatur extraneus, et insuper inferat ei cui pulsaverit una cum socio fisco auro libras coactus exsolvat, et nihilominus præsens pagina firma permaneat, quam manu mea propria subter firmavi, et bonorum hominum signis vel allegationibus roborandam decrevi, stipulatione. Actum loco illo.

D XXIX. Item aliud testamentum ad locum sanctum.

***** manus et peculiare seu merita eorum, præter tantum illa et illa loca, ad legitimos heredes servo. In reliquo vero ego jamdictus ille quantum superius est insertum vel comprehensum, omnia et in omnibus, quicquid dici et nominari potest, ad supra-crito monasterio ejusque congregatione in alimento seu in stipendiis seu substantia pauperum ad die præsentem dono, cedo, trado, atque transfundo, ut quicquid omnia supermemorata pars ipsius monasterii ejusque rectores facere elegerint, liberam et firmissimam in omnibus habeant potestatem libero arbitrio. Licet vero in cessionibus minime est necesse poenam inserere, sed tamen pro rei totius firmitate mihi complacuit intimare si fuerit, quod nec fieri credo, aut ego ipse, quod absit, aut aliquis de heredibus aut proheredibus meis, vel quislibet potens aut inferior vel emissa persona qui contra

ntem epistolam donationis, quam ego plena et
voluntate fieri et affirmare rogavi, venire
infrangere tentaverit, aut aliqua calunnia
petitione vel refragatione insurgere aut oppo-
nentes fuerit aut præsumpserit, in primis
quantum ipsas res eo tempore melioratas
sint, contra cui pulsatur seu partibus jamdicti
monasterii componere et satisfacere adimpleatur,
et una cum socio fisco aurum tantum coactus
sit, et sua repetitio nullo unquam tempore
vincat effectum, et hæc donatio omni tempore
permaneat, stipulatione subnixâ. Actum in
lo.

X. Confirmatio traditionis ad monasterium.
Illa locum traditionis qualiter vel quibus præ-
sens, qui subter firmaverunt, ubi veniens homo
nomen ille vocatus monachus ad illas quod
ante hos annos per suam epistolam donationis
monasterio illo, quod est in honore sancti illius,
abbas una cum congregatione monachorum
se videtur, jamdictus ille in villa illa qui vo-
llit, et ad præsens fuit, et per unanquamque
et loca per singulas per portas et per ostia de
villas vel de illas casas dominicas jam præ-
sente ad misso de ipso monasterio vel ipsius
abbatis illius nomen ille, omnia quantum
epistola donationis est insertum vel compre-
m, in omnibus tradidit et consignavit et cum
res in omnibus vestrum et pille et fistuca
in omnibus se exitum dixit et fecit. Illis præ-
sens actum fuit.

**XI. Qualiter parentes filios suos offerant in
monasteriis.**

nam legaliter sancitum antiquitus teneatur et
nec cum oblationibus Domino parentes suos
et filios in templo Domini feliciter servituro-
rum, dubio hoc de nostris filiis faciendum nobis
inter præbetur exemplum. Equum etenim ju-
re creatori nostro de nobis reddere fructum.
et hanc filium nostrum nomine illi. cum obla-
tionem manu atque petitione altaris palla manu mea
te ad nomina sanctorum quorum hic reliquæ
contur, et abbate præsentem, trado coram testi-
gulariter permansurum, ita ut ab hac die non
illi collum de sub jugo regulæ excutere, sed
ejusdem regulæ fideliter se cognoscat insti-
tuere et Domino cum cæteris gratanti animo
res. Et ut hæc nostra traditio inconvulsa per-
sistat, promitto cum jurejurando coram Deo et
se ejus quia nunquam per me, nunquam per
quam personam, nec quolibet modo per rerum
facultates aliquando egrediendi de mona-
stribus occasionem. Et ut hæc petitio firma
meat, manu mea eam subter firmavi. Isti sunt
b.

XXII. Promissio stabilitatis in monasterio.

in illo initio conversationis meæ diligenter ad-
versus considero quod petitionibus meis primum
reillis concessus est introitus, sed diu mihi
ut vix hospitii locus est misericorditer adtri-
bitus; In quo per paucos dies demoratus, novicio-
rum domum progressus; in qua mihi dura et
primum a seniore sunt prædicata, et stabili-
tatem promissio expetita, et ter in anno lecta
tradita regula cum admonitione dicentis: Ecce
b qua militare vis. Si potes observare, ingre-
di. Si non potes, liber discede. Hoc erga vident,
instans atque morosum mihi spatium adtri-
bitum, aditum prætermisso ut me jam vestro
et sociare dignemini humiliter depono. Ego
hujus regulæ instituta, Domino juvante, ser-

vare promitto, et propter vitæ æternæ præmium
coram Deo et angelis ejus humiliter militarium
subicio, ita ut ab hac die non mihi liceat collum de
sub jugo excutere regulæ, quia sub annali optione
aut excusare licuit aut suscipere. Et ut hæc profes-
sionis meæ petitio a vobis firmiter teneatur, ad no-
mina sanctorum quorum hic reliquæ continentur et
præsentis abbatis illi. conscriptam trado in perpetuum
habendam, et manu mea roboratam super altare re-
pono perenniter reservandam.

Ego ille promitto stabilitatem meam et conversio-
nem morum meorum et obedientiam secundum regu-
lam sancti Benedicti coram Deo et sanctis ejus^a.

**XXXIII. Petitio quam ante votum monachi quislibet
facere debet.**

Domino venerabili in Christo Patri illo abbati de
monasterio illo, qui est constructus in honore sancti
illius, simul cum felici congregatione vestra, quam
Dominus de diversis provinciis ad peregrinandum
propter nomen suum sub jugo militiæ atque servi-
tutis Christi atque ala protectionis secundum Evan-
gelium Christi regulariter vobis coadunavit. Igitur
audivimus quod Dominus noster Jesus Christus per
Evangelium suum adiuvant dicens: *Nisi quis re-
nuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse
meus discipulus (Luc. xiv).* Et alibi: *Qui reliquerit
patrem aut matrem, fratres aut sorores, domus aut
agros, et cætera propter nomen meum, centuplum
accipiet, et vitam æternam possidebit (Matth. xix).*
Petimus ergo beatitudinem caritatis vestræ ut nos
in ordine congregationis vestræ dignum recipere,
ut ibidem diebus vitæ nostræ sub regula beati Bene-
dicti vivere et conversare debeamus, quatenus suave
jugum Christi et onus ejus leve sentiamus. Igitur
nostra fuit petitio et vestra decrevit voluntas id
ipsum implere. Quod ita fecistis. Abrenuntiamus
ergo omnibus voluntatibus nostris propriis, ut Dei
sola voluntas fiat in nobis, et omnibus rebus quas
possidemus, sicut evangelica et regularis traditio
edocet. Nihil rebus terrenis ab hac die possessuros
nos spondimus, nisi quantum a Patre monasterii
donante aut permittente alimenta aut tegumenta
corporis acceperimus. Obedientiam vobis, in quan-
tum vires suppetunt, Dominus dedit nobis adju-
torium, conservare promittimus. Stabilitatem con-
versationis nostræ in congregatione vestra teste
Domino, devoto animo cum observatione regulæ
usque in finem profitemur servare, nisi tantum, quia
ignoramus futura, si fortasse causa utilitatis animæ
accedat ut per vestrum comitatum discedamus, aut
etiam illud si contra voluntates nostras, quod absit,
separemur a principibus vel a barbaris; et ipsum si
fuerit factum, in quantum possumus, semper ad
ipsam congregationem revertere faciamus, et sub
sancto ordine perseveremus. In reliquo vero per
nullum ingenium de prædicta congregatione vestra
vel jugo sanctæ regulæ seu de potestate obedientiæ
D vestræ nullam habeamus licentiam nos abstrahendi
aut contradicendi. Quod si, instigante antiquo hoste,
aut voluntate nostra propria hoc facere tentaverim-
us, in nullis modis hoc vindicare valeamus, sed
ubicunque nos missus vester aut aliquis ex congrega-
tione vestra invenerit, etiam nobis nolentibus, in
ipsa vestra sancta congregatione, Deo auxiliante,
per vosmetipsos faciatis revocare et secundum regu-
lam ibidem nos dijudicare, ut diebus vitæ nostræ
sub divina regula et regimine vestro perseveremus;
qualiter in die iudicii ante tribunal æterni iudicis,
ipso adjuvante, salvos nos representare possitis.
Et quicumque contra hanc petitionem, quam nos
bona voluntate scribere rogavimus et subter firma-

om. II Duchesii, pag. 223. Reomans, pag. 125,
l. Tom. IV Spicil., pag. 21 et 175. Notæ ad
rd. regul., pag. 982, 985, et 588. Vide homil.
d. Lugdun., p. 7 extrema.

^a Hæc formula in usu adhuc erat ann. 1063.

^b Notæ ad Concord. regul., pag. 940, 975 et 1005.
S. Gregor. lib. 1., ep. 469

vimus, per quemlibet modum agere aut infringere a voluerit, in primis sciat se a Deo damnandum, quem irritat, et insuper secundum canonicam institutionem a communione omnium fratrum sit extraneus usquequo de hac causa ad veram emendationem perveniat. Manus nostrae subscriptione ad honorem domini et patroni nostri sancti illius hanc petitionem volumus roborare.

XXXIV. *Ipsa promissio.*

Ego ille, domne abba ille, obedientiam vobis secundum regulam sancti Benedicti, juxta quod in ista petitione continetur, quam super istud altare posui, coram Deo et sanctis ejus, in quantum mihi ipse Deus dederit adjutorium, Deo et vobis promitto custodire, et in quo possum, ipso auxiliante, conservo. Amen.

XXXV. *Exemplar promissionis sicut solebant antiqui monachi regulam promittere.*

In nomine Domini. Promitto me ego ille in sacro monasterio beati martyris sive confessoris illius secundum instituta beati Benedicti coram Deo et sanctis angelis ejus, a presente etiam abbate nostro illo, omnibus diebus meis in hoc sancto monasterio amodo et deinceps perseveraturum et in omni obedientia, quodcumque mihi praeceptum fuerit, obediturum. Ego ille hanc promissionem a me factam manu propria coram vestris scripsi et roboravi.

XXXVI. *Indiculus pro monacho qui fugerit de monasterio.*

b Domino illi ille. Suggestentes sanctitati vestrae, certi de vobis quia veritatem animosa pietas non recusat, nec fides recta aliquando patitur quancumque jacturam. De cetero cognoscatis quod noster frater ille qui in monasterio nobiscum fuit nutritus, tonsuratusque est, obedientiam coram Deo et sanctis ejus ac stabilitatem promisit, atque in nostra clericatus officio ipse ordinatus est, c hoc ipsum oblitus discessit a nobis et rediit post Satanam, sicut reverti solent canis ad vomitum suum, et sus lota in volutabro luti, et nunc honorem seculi diligens, divitiis ac terrenis rebus sectans, vobiscum degens. Vos tamen scitis quicquid sacrum divina lumina verbis, flo julo sensuque docent, quod nemo mittit [mittens] manum in aratro, aspiciens retro, apertus est regno Dei. Nec vobis latet quid facere canones de hac re commendent, vel regula atque tractatores sancti exposuerunt. Haec enim vos cuncta relegentes, memoriter retinetis quod animo sitiienti bibistis. Nam sancta synodus Nicæna ordinat ut si quis in monasterio nutritus usque ad summum studium fuerit, et postmodum discesserit, nisi revertatur, desertoris crimine damnetur. Et iterum : d Si quis susceperit monachum alienum, ambo excommunicandi sunt. e Canones vero Chalcedonenses (Cap. 4.) ita praecipunt, ut monachus in oratione et jejunio permaneat, in loco in quo renuntiavit seculo. Desertentem vero excommunicatum esse decreverunt. Canones autem Agathenses (Cap. 27) ita promittunt : « Monachum, nisi per abbatis sui permissum, ad alterum monasterium migrantem nullus tenere praesumat. » f Canones vero Augustidunenses ita statuunt, ut nullus monachum alterius absque permissu abbatis sui praesumat retinere. Regula namque sancti Benedicti, quam ipse promisit in omnibus custodire, ita edisserat (Cap. 58) : Sciens se lege regulæ constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de monasterio nec eorum excurrere de sub jugo regulæ. g Et paulo post : « Nec ex illa die proprii corporis potestatem se habiturum sciat. » Quid multa replicem ? Vos sensi-

bus doctis utimini. Nec mihi pluribus verbis opus est vobis scribere. Quaecumque enim a me potuerunt dici, hæc jam divina gratia vobis contulit. Oportet namque ut doctrinæ jungatur vita fidelis. Agnoscere gravius non observanda nocebit. Vos autem secundum datam a Deo vobis sapientiam facite eum ad locum unde exivit reverti, ut agat penitentiam. Sciens autem quoniam qui converti fecerit peccatorem ob errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operit multitudinem peccatorum. Nec vobis deest hominem perverso ambulatorem secundum desideria cordis sui auxilium præstare ut magis ac magis est in interitum. Sed auferite malum ex vobis : quia qui tangit picem, coinquinabitur ab ea. Et nec abscondere potest hominem in sinu suo ut vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas ut non comburentur planta ejus ; sic qui consenserit iniquitatem non erit mundus. Isti, qui excommunicatus est, nolite ei communicare, ne honorum vestrorum premia amittatis ; sed cum sanctis Patribus, qui hujuscemodi hominem excommunicaverunt, partem habere mereatis. Et ubicumque fuerit, abbati suo auctoritate canonum revocetur. Canon Chalcedonensis (Cap. 10) « Non liceat clericum conscribi simul in duabus ecclesiis, et in qua ordinatus est, et ad quam profectus quasi ad potiorum, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad ecclesiam in qua primitus ordinati sunt, et ibi tantum modo ministrare. Eos vero qui ausi fuerunt ex his quæ sunt prohibita perpetrare, a proprio gradu recedant. » Et ne quis clericus qui derelicta ecclesia sua, nulla causa existente probabile, vagatur per alias ecclesias, suscipiatur in communionem. Canon Aurelianensis. « Ministri in quibuscumque locis ordinati fuerint per vagati ubicumque inventi fuerint, cum auxilio episcoporum tanquam fugaces sub custodia revocentur. » Et remaneat ille abbas futurum esse cognoscat qui hujusmodi personas non regulari animadversione distribuerit, vel qui monachum suscepit alienum.

XXXVII. *Qui monasterium in proprio ædificat, qualiter chartam faciat.*

Antiqua legum auctoritas et principum decreta sanxerunt ut unusquisque, dum manet in corpore, de propria quam possidet facultate voluntatem suam literis inserat, ut perennis temporibus in violata permaneat. Quapropter dum non habetur incognitum qualiter ego ille una cum consensu Galliarum pontificum in re mea propria, quæ ex successione parentum meorum mihi obvenit, monasterium in honore sancti illius ædificavi in loco nuicupante illo, in pago illo, in fine illa, et constituimus ibi abbatem nomine illum, qui ibidem sanctum ordinem, Deo auxiliante, gubernare faciat et suis monachis ibi constituat, et per ejus ordinationem ipse sanctus ordo perpetualiter sit institutus et conservatus. Propterea donamus et donatum in perpetuum esse volumus ad jam nominato monasterio sancti illius vel ad abbate illo ipsum locum ubi ipse monasterius est constructus, cum omnibus adjacentiis et appendiciis suis et locella seu colonicis in villas illas in pago illo. Ista omnia quæ superius memoravimus, cum omnibus adjacentiis vel appendiciis eorum quatumcumque ibidem tenere vel possidere videmur per quolibet adtracto totum et ad integrum cum omni supraposito ad die præsentis in honore sancti illius pro remedium animæ meæ vel æterna salute dedimus, cum domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, libertis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, instrumenta chartarum, libris, vel vestimenta, seu ministeria ecclesiæ, mobilibus et immobilibus, omnem rem inquisitam, quicquid dici aut nominari potest,

a Bernard., epist. 7, c. 17.

b Note ad Concord. regul., pag. 580-1010 Flo-dard., pag. 499. Capitularium lib. v, cap. 579, et vi, cap. 108.

c Concord. regul., p. 580-963.

d Vide Chartular. Tutel. fol. 50.

e Canones S. Leodegarii, cap. 10.

f Conc. Arelat. 1, c. 2.

g Concil. Agath., cap. 27.

totum et ad integrum ad suprascripto monasterio vel jam dicto abbati cum monachis suis perpetualliter, protegente Domino, tradimus ad possidendum. Et dum omnes præsules et nobiles personæ agnoscent et comprovincialibus nostris cognitum est quod ego ille in mea re propria jam nominatum monasterium edificavi vel cœnobio sancto ibi constitui propter Deum, vel quicquid exinde facere volo, præsentî tempore in omnibus mihi maneant libera potestas, propterea per præsentem paginam cum consensu supra memoratorum pontificum constituo ut nullus episcopus alius civitatis, aut archidiaconus, vel quilibet ex clero, aut actores Ecclesiæ, nullum ibidem præsumant exercere dominatum, non ad mansionaticas aut repastos exigendo, non ad ministeria describendo, non ad abbatem mittendo. Cum vero necesse fuerit chrisma petere, tabulas aut altaria consecrare, sacris ordinibus benedici, abbas vel monachi ibidem consistentes, a quocunque de sanctis episcopis sibi elegerint qui hoc agere debeat, licentia sit eis expetere, et illi hoc benedicere vel consecrare. Si vero, caritate exigente, pontifex quilibet ab abbate loci illius ibi fuerit invitatus, simpliciter quæ ei a fratribus offeruntur accipiat, nulla exenia vel munuscula amplius eis querat, neque de omnibus rebus ipsius monasterii nullam habeat potestatem. Cum vero abbas ipsius loci acceperit transitum, quemcunque de semetipsis monachi ibidem habitantes secundum regulam sancti Benedicti meliorem invenerint, ipsum abbatem ibidem constituant. Quod si ipsi de seipsis talem non invenerint, cum communi consilio illi sanctiores monachi aliunde regularem abbatem, qui eos sub regula sancti Benedicti regat, eligendum in eorum maneant potestate. Quod vero Deus avertat, ne illi sanctus ordo tepescat, et ipse abbas hoc emendare non prævalcat aut negligit, potestas maneat ipsis monachis ubicunque in propriis monasteriis rectius et sanctius secundum regulam sancti Benedicti invenerint, expetere, et per eorum salubre consilium ipsum sanctum ordinem regulariter emendare. Quod si pontifex vel aliquis ex ecclesiasticis monasteriis quislibet vel aliqua emissæ persona contra ipsum abbatem vel ejus congregationem de suprascriptis ordinibus vel benedictionibus vel de rebus meis propriis monasterii per quæcunque strumento aut quocunque modo ad ipsam casam fuit vel inantea fuerit delegatum, additum, commutatum, vel concessum, vel quicquid ad ipsum monasterium vel ad eorum homines pertinet, aliquid calumniare aut inquietare vel per quodlibet ingenium minuere tentaverit, a glorioso domino, quem tunc Deus regnum Burgundiæ gubernare permiserit, hoc protinus emendat. Precor igitur glorioso domino qui est temporibus modernis, et futuris successoribus Deus regnum Burgundiæ gubernare permiserit, et per Dei tremendum iudicium adjuvare præsumo, ut præsentem paginam vel facta mea ex iudicio cœnobio meo sua fortitudo contra omnem adversitatem pro mercede sua post Deum jubeat defendere atque solidum in omnibus custodire, ut nullatenus ab infestatione malorum hominum possit infringi, sed delectet ibidem abbati vel sacerdotibus seu monachis ibidem consistentibus pro vita ipsius et illorum ejus vel exercitu et omni populo catholico quieto ordine Dominum supplicare. Si quis vero.

XXXVIII. Qualiter privilegium condatur.

Domini apostolicis præsentibus temporibus et futuris, quicunque sub fide catholica pastoralia sectantur officia, ille episcopus Christi humilis. Opportunum est etiam ad Deum timentes propter ventura futuraque iudicia diligentibus Deum bonum operare, quatenus qui pontifex vocatur in populo, mentibus Deum succurrat affectus; ut qui seculum calcant et Christo succurrere desiderant, per consensum pacis quieti ab omnibus infestationibus vivant.

A Quapropter dum non habetur incognitum qualiter monasterio in pago illo, qui dicitur ille, quem illuster vir ille in alole proprio construxit, et pro totius defensionis studio per suam epistolam ad præcellentissimum dominum regem Burgundiæ ipsum monasterium aspicere decrevit, ut communis mercis illius pro fundamento et regale clementia pro defensionis auxilio crescat apud Deum, et nobis jam dicto domino glorioso regi illo opportunum est etere ut privilegium monachis ibidem habitantibus deberemus largire, ob hoc maxime quia solet contingere ut, morientibus religiosis episcopis, pastoralium locum suscipiant seculares, et res quæ pauperibus fuerunt condonatae magis per gasinos quam per sacerdotes dispergantur, et ecclesiastica vita neglecta conlata bonorum magis per venatores et canes et, quod est gravius, per meretrices expendantur, vel religionis norma destructa levitate laicorum secularia injuste consentiantur, et per eorum iniqua consilia monachorum vitam conturbare præsumant. Propterea ergo ad hac parte semper Christo propitio directore dirigentes communi voluntate ille episcopus et cæteri consensimus ut in eis privilegium clero animo confirmarem. Statuentes ergo jubemus sub testimonio sanctæ Trinitatis et pretium sanguinis Christi, coram Deo et angelis acque archangelis, ut de prædicto monasterio illo vel quicquid ibidem tam regio munere quam privatorem vel quibuslibet rebus atque corporibus est conlatum aut inantea conlatum fuerit, ut nullam exinde episcopus civitatis illius habeat potestatem, neque archidiaconus illius, vel ministri et actores ecclesiæ, aut quislibet ex clero in rebus prædicti monasterii nullum præsumat habere principatum in nulla omnino re quod dici aut nominari potest, non pro pasto exactandum, non pro mansionaticis requirendum, non pro totius omnino re repetendo, non pro abbatem constituendo, non pro ministeria describendo, non pro altaria aut tabulas consecrando, non pro sacros ordines dedicando, illius civitatis episcopus nullum ibidem præsumat habere accessum, nisi fortasse per communem consensum abbas vel ipsa congregatio cum caritatis gratia pro sanctæ vitæ meritis crediderit evocandum. Et si fortasse ab eis fuerit evocatus, non hoc in consuetudine vertat, nec munera exinde requirat, sed simpliciter quæ a fratribus sibi fuerint oblata; et expleto caritatis officio, ad propria, sicut de reliqua regis domo, cum pace discedat; quia dignum est ut quod rex hujus seculi cum suis proceribus pro commune salute voluit esse constructum, sub integro privilegio sit in perpetuum a calumniandi occasione conservatum. Confirmamus igitur jure perpetuo ut cum abbas ipsius cœnobii de hac vita migraverit, quemcunque sibi monachi ibidem habitantes secundum Deum elegerint, absque ullo arbitrio civitatis ipsius antestitis ipsi sibi monachi pastorem instituant, qui eorum sacrum ordinem instanter attentat. Cum vero fuerit opportunum ecclesiam dedicare, aut sacros ordines benedici, vel tabulas consecrare, quemcunque de religionis episcopis abbas ipse vel monachi sibi voluerint invocare, in eorum maneant potestate. Et si, quod abbat, ibi ordo sanctus tepescat, et abbas monasterii hoc per se emendare neglexerit, aut etiam ipse cum monachis statuta regularia servare contempserit, etiamsi vix pauci viceantur de monachis quorum religio in Christo proficiat, potestas illis maneat quemcunque sibi elegerint de proximis monasteriis quem rectius et sanctius secundum regulam sancti Benedicti invenerint expetere, et eorum salubri consilio studeant sanctum ordinem revocare. Statuimus etiam nulterum accessum intra portas monasterii nullatenus fiat. Si quis itaque constitutionem præsentem pro quocunque contudio mutare conaverit, reus omnipotenti Deo effectus a pace Christianorum omnium habeatur extraneus, et indissolubili anathematis vinculo vincetus sortem damn-

nationis Judæ proditoris incurrat. Quod privilegium ut in perpetuo tempore conservetur, stipulatione subnixâ, manu propria.

XXXIX. *In Dei nomine. Incipit epistola quæ formata dicitur sive commendatitia.*

Reverentissimo atque religiosissimo et a nobis cum summa veneratione nuncupando illi episcopo ego ille extremus sub pontificali officio Deo famulantium perpetuam in Domino Jesu opto salutem. ^a ΤΥΑ. ΤΑΑ ΔΑΙ. DLXXV. Præsens frater noster ille petiit ab extremitate nostra licentiam ad vestram aimitatem prolificiscendi, atque vobiscum sive cum vestris habitandi. Cui et nos benivola mente et fraterno affectu, non solum ei copiam ad vos veniendi non negavimus, verum etiam ut a vobis sive a vestris gratifice suscipiatur exposcimus. Et si vobis placuerit ut aut in gradu quem modo tenet sacri altaribus ministret, aut ad altiorem gradum promoveatur, nostro sive nostrorum [vestro sive vestrorum] testimonio suscepto, id ei facere liceat; quippe qui nihil in eo tale noverimus quo id faciendi ei licentia denegetur. Bene namque in ecclesia in qua hæctenus fuit educatus, bene conversatus, hoc nobis de se sive de sua vita ostendit, ut in quantum humana fragilitas scire potest, administratione sacrorum ministeriorum non sit indignus. Nos itaque, ut homines divini sensus inscii, et arcanorum ignari, præbemus de fratre quale scimus testimonium. Deus est enim quem occulta non fallunt, et qui omnium secreta rimatur, juxta illud: *Homō videt in facie, Deus autem in corde* (1 Reg. xvi). Ilas ergo litterulas ideo illi petere et nobis facere libuit ut ille non solum pro profugo aut abjecto non habeatur, verum etiam nostræ humanitatis et caritatis commendatione, a vestra fraternitate libentissime suscipiatur. AMEN. XCVIII. Salus æterna, quæ Christus est, et in hoc præsentem tempore vobis longævam salutem et in futuro cum sanctis et electis sempiternam largiri dignetur. Amen. DCCXIV.

XL. *Item alia.*

In nomine Patris Π et Filii Υ et Spiritus sancti A. Ille episcopus venerabilibus præsulibus illis carissimis nobis patribus et confratribus pacem omnem et salutem sempiternam. Audientes præsentem ecclesie nostræ filium illum, in eadem quoque natum, nutritum, atque eruditum, et usque in presbyterii dignitatem a nostro præces-ore provectum, vobis vestraque ecclesie necessarium esse et utilem, mutua caritate et fraterna compassione destinamus eum vestræ paternitati, ut in omnibus, si-ut ex vestris uno, illo quoque utamini in Christo, hoc scientes, quia nullius malæ famæ apud nos usque nunc fuit, vita honestus, moribus simplex. Scientia quidem non extollitur a nobis: quia nec potest Homerica, sed, ut ita dicamus, ut in pluribus non civilibus sed exterioribus vulgo egonica. Et quia non divisa, sed unica est Ecclesia Christi, non multiformis, sed concors, inter nos etiam quædam familiaritas præ aliis familiaritatibus animata, decet omnino ut et vos utamini nostris ut vestris, et nos vestris ut nostris. Hæc omnia invicem agamus in Christo Jesu Domino nostro. Et ut hæc nostræ humilitatis litteræ de præfato fratre vestræ caritati missæ non sitæ, sed fixæ, non ventosæ, sed firmæ, comperiri valeant, Græcos apices, quos ecclesiasticus mos in hujusmodi rebus agendis decrevit, constituit, et obtinuit, subter addere cum numeris ad se pertinentibus curioso decrevimus, hoc est, primos quos jam superius posuimus Patris Π , Filii Υ , Spiritus sancti A, qui expriment numerum octogenarium quadringentissimum et primum,

^a Vide Pithœum in Glossario ad Julian. Antecess., p. 25.

^b Joseph, archiepiscopus Turouensis. Vide Vitam Alcuini, p. 12 bis.

A Petri quoque apostolorum principis primam Π , qui habet numerum, ut jam dictum est, octogenarium. Nostri quoque nominis primam, vestri secundam, accipientis tertiam, nostræ quoque civitatis, de qua scribitur, quartam, et vestræ, ad quam scribitur, quintam, indictionis quoque præsentis anni numerum, et summam utriusque numeri. Addidimus præterea seorsum in conclusionis epistolæ universa præfata, claudentes nonagenarium et nonum numerum, qui secundum Græca elementa, significat [ΔΜΗ]. Urate pro nobis orantibus pro vobis. Amen.

XLII. *Item adhuc alia.*

Clarissimo in Christo atque sanctissimo fratri illo episcopo itemque ille indignus archiepiscopus in Domino salutem optat. Præsens denique presbyter ille nomine ad nostram confugit exiguitatem, nobis memorans qualiter antecessor noster domnus ^b Joseph eum ordinavit per deprecationem Fredigisi abbatis in titulo sancti Martini in villa quæ dicitur illa, et recordans quod nos in ipso die suæ ordinationis eum inquisivimus. Ideo ad vestram migimus ipsam prudentiam, ut in vestra illi licitum sit suum peragere parrochia officium. Et ut certius credatis a nobis ipsum ordinatum, hanc epistolam, quam Formatam dicimus, concludimus eo tenore ut credimus a sanctis Patribus constitutum esse, id est, primam litteram Patris et Filii et Spiritus sancti, ut in nomine ipsius condita conservetur. Item primam litteram Petri ponimus, qui primus apostolorum fuit, quæ, ut transtulimus, LXX significat. Ponimus ad nostrorum nominum litteras loci quamvis diversorum ordine tamen ut constitutum est, id est, me indignum primam litteram, vestri gloriosi secundam, tertiam civitatis nostræ de qua mittitur, quartam vestræ urbis ad quam mittimus. Addidimus indictionem quæ est AMEN. Quod nonagenarium numerum exprimit. Valet in Domino.

XLIII. *Item adhuc alia.*

C Reverentissimo almi fluxque religionis cultu sincerissimo sanctæ illius sedis archiepiscopo vel episcopo Adventius reverendæ Mettensis Ecclesie ac plebis ipsius humilis famulus in Christo pastorum principe mansuram cum gaudio prosperitatis et perpetuitatis gloriam. Decreta sanctorum CCCXVIII Patrum Nicæa constitutorum saluberrima servantes, Deo dignam pianque fraternitatem vestram canonicè aggredimur, et sub nomine formatæ epistolæ reverenter vestram sanctitatem adimus, vobis videlicet intimando quia præsentem presbytero vel diacono seu subdiacono nomine ill. has dimissorias dedimus litteras, quem in nostra diocesi ecclesiasticæ educatione de ordine clericatus ad illum proximam gradum; ut his canonicis munitis apicibus, cum vestra licentia ei in vestra parrochia sub defensione ac regimine vestræ caræ ditionis degere liceat, et ut eum, si morum probitas et doctrinæ dignitas suppetit, ad ecclesiasticos ordines promoveatis fideliter annuimus, et in sinu sanctæ matris Ecclesie canonicè fovendum ac regendum committimus. Hanc ergo epistolam Græcis litteris hinc inde munire decrevimus, et anulo Ecclesie nostræ bullare censuimus. Christus pastorum princeps fraternitatem vestram ad custodiam sui gregis diu nobis conservet incolumen. Amen d.

XLIII. *Exemplar libertatis.*

Auctoritas ecclesiastica patenter ammonet, insuper et majestas regia catholicæ religioni assensum præbet, ut quemcumque ad sacros ordines ex familiis propria promovere ecclesia quæque delegerit, in præsentia sacerdotum, canonicorum simul et no-

^c Ivo, part. ix, cap. 434, Sirmondus, Conc. Gallie, tom. II, pag. 673.

^d Vide Sirmondum in hanc formatam epistolam.

bilium laicorum, ejus cui subjectus est subscriptione vel manumissione sub libertatis testamento solemniter roboretur. Idcirco ego Adventius, annuente Christo, sanctæ Mettensis Ecclesiæ episcopus, quemdam Ecclesiæ nostræ famulum nomen ill. sacris ordinibus oblatum ad altaris cornu nobilium virorum in præsentia per hoc auctoritatis testamentum statuo, ita ut ab hodierno die et tempore bene ingenuus atque ab omni servitatis vinculo securus permaneat, tanquam si ab ingenuis fuisset parentibus procreatus vel natus, eandemque pergat partem quamcumque volens canonicè elegerit, ita ut dominus nec nobis neque successoribus nostris ullum debeat noxiæ conditionis servitium. Sed omnibus diebus vitæ suæ sub certa plenissimaque ingenuitate, sicut alii cives Romani, per hunc manumissionis atque ingenuitatis titulum bene semper ingenuus atque securus existat. Sum vero peculiare quod habet, aut quod abhinc assequi poterit, faciat inde secundum canonicam auctoritatem libere quicquid voluerit. Et ut hæc ingenuitatis pagina inviolabiliter obtineat firmitatem, manu propria illam roboravimus.

α ISONIS

MONACHI SANGALLENSIS

FORMULÆ.

XLIV. *Translatio ad monasterium.*

Humano genere peccatorum maculis sauciato atque ob culpam inobedientiæ a paradisi gaudiis dejecto, inter cetera curationum medicamenta etiam et hoc Deus mundo remedium contulit ut propriis divitiis homines suas animas ab inferni tartaris redimere potuissent, sicut per Salomonem dicitur: *Redemptio animæ viri, propriæ divitiæ ejus* (Prov. xv). Hinc et per semetipsam divina clementia in Evangelio hortatur dicens: *Date, et dabitur vobis* (Luc. vi). Et iterum: *Date elemosynam, et omnia munda sunt vobis* (Luc. xi). His igitur atque aliis Scripturarum ammonitionibus ego Wolfhugi compunctus trado atque transfundo ad cœnobium sancti Galli, ubi Grimaldus abbas præesse dinoscitur, quicquid in pago Turgauvensi in loco Ramnisperge nominato proprio sudore Staricholfus adquisivit, et cum manu advocati sui Richmari ad prædictum cœnobium contradidit, omnibusque et legitimæ mex procreationi sub ea ratione possidendam dereliquit ut censum exinde annis singulis persolvamus, id est, duos denarios vel duos maldros de grano. Si autem ego illas redimere velim, cum uno solido id agam. Si vero ego illas non redimam, legitimi heredes mei sub prædicto censu eas possideant. Si autem hoc evenierit ut legitimi heredes mei deficiant atque in sua ingenuitate non permaneant integerrime, statim ad prædictum redeant cœnobium perpetually possidendam, nullusque eas ulterius licentiam abstrahendi habeat, sed pro remedio animæ mex necnon et Staricholfi semper illuc sint deligatæ, cum pratis, pascuis, silvis, marchis, viis, aquis, aquarumque decursibus, cultis, et incultis, mobilibus et imobilibus, quicquid dici vel nominari potest. Hanc autem traditionem ideo ego facere volui quia illa prior traditio quam Staricholfus fecit, non perfecta nec litteris fuit mandata. Quod si ego ipse vel ulla opposita persona contra hanc traditionis chartulam venire tentaverit, auri uncias tres, argenti pondera quinque ad ærarium regis coactus persolvat, et effectum quem inchoavit non periciat, sed hæc charta stabilis et firma permaneat, cum stipulatione subnixâ. Actum in ipso cœnobio sancti Galli, præsentibus istis quorum hic signacula continentur. Signum Wolfhugi, qui hanc traditionem legit. Sig. Heitar. † Amalunc. † Witiogovo. † Tagibreht. † Ricman. † Enno etc. Ego igitur iso immerens monachus rogatus scripsi et sub-

scripsi. Notavi diem dominicum iv Kal. Jun. anno xiii regni Lodoici, sub Odalrico comite.

XLV. *Item alia.*

Ego in Dei nomine illa cum manu advocati mei nomine illo trado ad monasterium sancti illius mancipia totidem, quorum hæc sunt nomina. Sed extra hos unum servum emptitium nomine illo. In ea videlicet ratione ut ea habeam tempus vitæ mex, censumque annis singulis solvam, id est, tantum. Et si redimere voluero, eum tanto redimam. Illum vero supra nominatum servum nomine illo in eundem censum habeam tempus vitæ mex. Et si redimere voluero, cum tanto pretio redimam. Post obitum vero meum, si ante non redimero, omnia ad iudicium monasterium redeant perpetim possidenda. Si quis vero contra hæc chartulam traditionis venire atque inrumperere tentaverit, illa multa componat sicut in lege Alamannorum continetur. Actum in illo loco publice, etc.

XLVI. *Præstaria.*

Christi enim favente clementia, ille abbas monasterii illius sancti. Convenit una cum consensu fratrum nostrorum ut illa mancipia, quæ nobis ille de illo loco tradidit, ei iterum per præstarium repræstaremus, quorum hæc sunt nomina, illum et ejus solemem his nominibus, sed extra hos unum servum emptitium, in ea videlicet ratione ut ea habeam tempus vitæ suæ, censumque annis singulis inde solvat, et si redimere voluerit, cum illo pretio redimat. Illum vero supra nominatum servum illum in eundem censum habeat tempus vitæ suæ; et si redimere voluerit, cum illo pretio redimat. Post obitum vero ejus omnia ad supra dictum monasterium redeant perpetim possidenda, si ante non redemerit. Actum in ipso monasterio publice, præsentibus istis quorum hic signacula continentur. Signum decani, præpositi, cellararii, sacratarii, portarii, hospitalarii, camerarii. Sig. aliorum testium. Ego itaque ille scripsi et subscripsi. Notavi diem illum, illa data, anno illo illius imperatoris, sub illo comite.

XLVII. *Vindicatio traditionis.*

Dum constet plurimis quod a quodam homine nomine illo advocatus cœnobii sancti illius, pro rebus quas ille in illo loco sitas ad partem iudicium monasterii contradidit, frequenter pro illis rebus interpellatus est. Qua ex re utrinque complacuit atque convenit ut devitandæ deinceps causa contentionis præfata: res, pro quibus nos et advocatum nostrum interpellat, ad nos pleniter, id est ad potestatem monasterii redeant perpetim possidendæ, accipiatque a parte ejusdem monasterii aliquo territorium in confinio villæ illius nomine nuncupata, hoc est, totidem iuchos, sub tali conventionione ut etiam deinceps neutra ullam inquietudinem seu repetitionem molliatur. Quod si inchoatum fuerit, sic tunc pars alteri tantum culpabilis quantum expetit, et quod malo ingenio repetit evindicare non valeat, sed præsens conventionionis chartula perennem obtineat vigorem, stipulatione subnexa. Actum in illo loco publice. Signum illius abbatis et advocati sui illius, qui hanc conventionionis chartulam perpetraverunt. Sig. decani, custoris, præpositi, cellararii, portarii, camerarii, hospitalarii. Sig. aliorum testium. Ego itaque ille rogatus scripsi. Notavi diem illum, in illa data, anno illo illius imperatoris, sub illo comite.

XLVIII. *Charta commutationis.*

Omne namque quod inter partes diversas bonis moribus sanisque consiliis fuerit diffinitum, necesse est propter jurgia futura succedentibus temporibus subscriptionis vinculo configare. Sic itaque complacuit atque convenit inter illum abbatem

• Vide tom. VI Canis., pag. 938; tom. I Rer. Alamannar., p. 59 et 250.

cum advocato suo, seu cœnobii illius, seu inter alios seculares inter illum et illum v' simillas firmitates parique tenore conscriptas cambii sui emitterent. Quas et emisissent. Ipsum autem cambium in easdem firmitatis emissiones nominatim visum est nobis inserendum. Deinde namque memoratus abbas seu alius cum manu advocati sui jamdicto homini illo in villa nuncupata Juchos et de pratis ad carradas ad jus pertinens sancti illius, et accepit ab illo in villa nuncupata Juchos et de pratis ad carradas, ea duntaxat ratione ut pars utraque acceptæ jus ambitio- nis deinceps inconvulsam et inviolabilem perennibus temporibus absque ullius inquietudine vel repetitione possideat; sicque pari diffinitione sanxerunt ut si pars qualibet exin calumniam ingerere, hoc est, si aut memoratus abbas, seu successores ipsius, sive jamdictus ille vel illius heredes aliquam repetitionem moliri tentaverint, sit tunc pars parti tantum culpabilis quantum repetere præsumperit, et in ærarium regis auri uncias tres cogatur impendere, sed nihil-

A ominis præsens-emissio cambii ejus perpetim sui vigoris obtineat firmitatem, ita duntaxat si imperatoris clementiæ complacuerit. Actum in illo loco, presentibus istis. Signum illius abbatis et advocati sui illius. Signum illius decani. Signum præpositi. Signum cellararii. Signum custoris. Signum portarii. Signum camerarii. Signum hospitalii. Signum aliorum testium. Ego itaque innumerens diaconus anno illo imperatoris scripsi et subscripsi. Notavi diem illum, illam datam, sub illo comite. Amen.

XLIX. Constitutio dotis.

Dulcissima conjux mea atque avaritissima nomine illo, ego in Dei nomine ille. Sumpsit mihi consilium atque complacuit ut ego te mihi in conjugium accepissem. Quod ita et feci. Propterea dono tibi dotem, sicut nostris utriusque complacuit amicis tibi donare, in pago illo, in illo loco, in villa nuncupata, id est, rectam curtem cum saepe circumscitctam, etc.

FORMULÆ ANTIQUÆ ALSATICÆ.

CLAUDII LEPELLETIER MONITUM.

Has formulas vetustissimo et optimæ notæ Codici earum quæ sunt Marcuphi subjunctas reperimus inter Francisci Pithœi monumenta. In quo quidem Codice non paucæ lectiones variæ ab editione illustrissimi et eruditissimi D. D. Hieronymi Bignonii in supremo Galliarum senatu advocati catholici, quæ multum ad illius restitutionem conferrent et contulissent, si tum summi ac venerandæ antiquitatis Codex Pelesterianæ bibliothecæ Pithœani juris fuisset. Non enim dubium quin Pithœus Bignonio, in primis studiorum suorum experimentis, sui Codicis copiam fecisset, et libentissime et humanissime, tum propter arctissimam ex patre necessitudinem, cum propter certam etsi nascentem magni illius nostri sæculi genii expectationem. Pertinent autem hæc formulæ, quæ temporibus filiorum Ludovici Pii scriptæ sunt, ad regnum Austrasiæ, ut quæ Marculphi ad regnum Burgundiæ.

I. Carta donacionis monasterio in precaria.

Ego ille cum manu advocati illud trado ad monasterium S. N., cui nunc S. episcopus abbatis jure præsidet, quicquid hæreditatis in Arguna possideo, hoc est in illo et illo loco, ea conditione ut ego inde duos denarios singulis annis vitæ meæ ad ipsum monasterium persolvam. Et filius meus, Itt, et ejus legitime procreati easdem res intra sex annos post obitum meum decem libris, in arg. et auro puro a supradicto monasterio redemerunt. Quod si pactum quod cum eis placitum me confirmaverint et impleverint, potest eadem redemptio, etiam me vivente, si ita mihi et amicis meis complacuerit, fieri. Quod si in aliquo pactio- nis meæ contrarii fuerint, ego de rebus meis ordinandis potestatem habeam. Sic autem hæc omnia trado, ut cuncta et filio meo, Itt, et ejus procreationi et monasterio proficiant in agris, pratis, silvis, aquis aquarumque decursibus, et omnibus ædificiis ac mancipiis atque universa suppellectili: nisi tantum quod mancipia quæ jurgiter in domo mea consistunt, et mihi specialiter serviunt, extra hanc traditionem relinquere decrevi, donec mihi Dominus insinuare dignatus fuerit quod de his, secundum suam voluntatem et utilitatem meam, facere debeam. Si quis vero contra hanc certam potestativa manu

peractam venire aut eam irumpere conatus fuerit, ad si-cum regis auri uncias tres, argenti libras octo, coactus persolvat, et hæc carta nihilominus firma et stabilis permaneat.

C Hæc traditio primum placita et facta est in illa feria iv, vii Kalend. Octobris coram N. seniore comite et subscriptis proceribus ac plebeis, atque roborata est in illa vi die Kalendar. eorundem Fr. vi, coram Itt, comite juniore, et multitudine procerum ac popularium, quorum hic pauci admodum sunt adnotati. Signum N. et advocatus ejus N. qui hanc traditionem fieri jusserunt et decreverunt. Ego itaque N. notavi supradictos dies, annum N. regis piissimi vii comitem.

H. Carta repræstationis a monasterio in precaria.

Complacuit mihi S. episcopo et abbati monasterii S. G. ut res quas nobis N. tradidit cum consensu fratrum et manu advocati nostri N. hoc ei repræstaremus. Tradidit autem nobis eadem N. quicquid hæreditatis in Arguna in Australi parte Aquilonis Argunæ possedit. Idem in isto et isto loco, ea conditione, ut ipsa inde duos denarios singulis annis vitæ suæ ad ipsum S. G. monasterium persolvat. Et filius illius N. et ejus legitime procreati, easdem res intra sex annos post obitum ipsius R. x libris in argento et auro puro a supradicto monasterio redimant. Quod si pactum quod cum eis idem N. et procreatione ejus placita est confirmaverint et impleverint, potest eadem redemptio, ipsa vivente, si ita ipsi N. et amicis ejus complacuerit, fieri. Quod si in aliquo pactio- nis ipsius contrarii fuerint, ipsa de rebus suis ordinandis potestatem habeat. Sic autem hæc cuncta tradidit, ut omnia et filio ipsius N. et ejus procreationi, et prædicto monasterio in agris, pratis, silvis, aquis aquarumque decursibus et omnibus ædificiis ac mancipiis, atque universa suppellectili, nisi tantum quod mancipia quæ jugiter in domo illius consistunt, et ipsi specialiter serviunt, extra hanc traditionem relinquere decrevit, donec Deus illi insinuare dignatus fuerit quid de istis secundum voluntatem ipsius et utilitatem suam facere debeat. Hæc conditio primum placita et facta est in N. feria iv, vii Kalend. Octobris coram N. seniore comite, et subscriptis